

Justitieombudsmannen
Cecilia Renfors

Inspektion av Åklagarmyndigheten, Norrorts åklagarkammare i Stockholm, den 16 februari 2015

Deltagare från JO m.m.

På uppdrag av justitieombudsmannen Cecilia Renfors genomförde områdesansvariga föredraganden Maria Ulfsdotter Klang och föredraganden Peter Lidman samt sekreteraren Daniel Andersson en inspektion av Åklagarmyndigheten, Norrorts åklagarkammare i Stockholm, den 16 februari 2015.

Inspektionen genomfördes i åklagarkammarens lokaler på Tingsvägen 7 i Sollentuna.

JO:s medarbetare togs emot av chefsåklagaren AA, vice chefsåklagaren BB och chefsadministratören CC. De beskrev verksamheten vid åklagarkammaren och upplyste bl.a. om att det normalt fanns trettio åklagare i tjänst.

Vid inspektionens avslutande informerades AA och BB översiktligt om vad som hade kommit fram vid inspektionen och om ärendets fortsatta handläggning.

Aktgranskning

Vid inspektionen granskades cirka 100 beslut om att utfärda kontaktförbud, 25 beslut om att inte utfärda kontaktförbud och 10 beslut om att upphäva kontaktförbud. Granskningen var huvudsakligen inriktad på hur besluten hade motiverats. De ärenden där motiveringen för att utfärda kontaktförbud inte framgick tydligt av besluten granskades även i sak för att kontrollera grunderna för besluten.

Beslut om att utfärda kontaktförbud

Av 12 § lagen om kontaktförbud framgår att ett beslut om att utfärda kontaktförbud ska vara skriftligt och ange bl.a. de skäl som bestämt utgången.

Bsluten följde en standardmall på så sätt att samtliga beslut inleddes med referat av lagtexten i 1 § andra stycket lagen om kontaktförbud – det finns på grund av särskilda omständigheter risk att den mot vilken förbudet avses gälla

(förbudspersonen) kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda (skyddspersonen).

Besluten avslutades också regelmässigt med en hänvisning till den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt bestämmelsens tredje stycke – skälet för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för förbudspersonen.

Vad som därutöver angavs som skäl för besluten varierade.

De beslut där skälen var tydligt angivna

I drygt 60 procent av de granskade besluten framgick tydligt av motiveringen på vilken grund som kontaktförbud hade utfärdats. Gemensamt för dessa beslut var att det inte endast angavs att utredningen gav stöd åt ansökan om kontaktförbud. Någon eller några konkreta omständigheter åberopades också.

I ett stort antal ärenden framkom av besluten att förbudspersonen tidigare var dömd för brott mot skyddspersonen och att han eller hon nu åter var misstänkt för brott mot denne. Som exempel kan nämnas att det i ett beslut angavs att förbudspersonen nyligen var dömd för brott mot skyddspersonens frihet och frid och att det nu pågick en ny förundersökning mot honom för liknande brott. Det fanns också exempel där det framgick att förbudspersonen redan var åtalad för misshandel av skyddspersonen och att nya misstankar hade kommit fram som motiverade kontaktförbud.

Det fanns också ett antal exempel på att åklagaren huvudsakligen hänvisat till att förbudspersonen trots avtjänat fängelsestraff återfallit i likartad brottslighet. I ett beslut angavs att förbudspersonen nyligen hade avtjänat ett längre fängelsestraff för våldsbrott mot skyddspersonen. Under häktnings- och avtjänandetiden hade han gjort flyktförsök och uppträtt utåtagerande, allt i syfte att komma i kontakt med skyddspersonen och deras gemensamma barn. I ett annat ärende angavs att förbudspersonen efter ett avtjänat fängelsestraff för brott mot skyddspersonen vid flera tillfällen försökt kontakta henne trots att hon undanbett sig kontakt.

En del beslut var huvudsakligen motiverade med en hänvisning till den brottslighet som utredningen avsåg. Som exempel kan nämnas att det i flera ärenden angavs att det pågick förundersökning om grov kvinnofridskränkning och att den gav stöd för att det fanns en risk att förbudspersonen skulle komma att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera skyddspersonen. I ett beslut hade även angetts att den misstänkta grova kvinnofridskränkningen bestod i ett stort antal tillfällen av misshandel, som i flertalet fall bestått i våld mot skyddspersonens huvud.

Även i de ärenden som inte var rubricerade som grov kvinnofridskränkning framgick att det var fråga om upprepad brottslighet, t.ex. flera fall av olaga hot, ofredande eller våldsbrott. Som exempel kan nämnas att det i några beslut

angavs att förbudspersonen var misstänkt eller åtalad för flera fall av misshandel och olaga hot mot skyddspersonen. Andra exempel var att förbudspersonen var misstänkt för flera fall av ofredande eller sexuellt ofredande av skyddspersonen eller att pågående utredning om bl.a. våldtäkt och grov misshandel gav stöd åt ansökan. I ett beslut hade angetts att skyddspersonen i förhör redogjort för upprepade fall av kränkande behandling och brott mot henne av förbudspersonen. I ett annat beslut angavs att det fanns uppgifter om våld som hade eskalerat den senaste tiden.

Ett stort antal beslut var huvudsakligen motiverade med att förbudspersonen vid upprepade tillfällen hade tagit kontakt med skyddspersonen trots att han eller hon avböjt alla kontakter. Som exempel kan nämnas att det i ett beslut angetts att förbudspersonen var misstänkt för brott mot skyddspersonen och visade ovilja att respektera att hon inte skulle vistas i skyddspersonens lägenhet. Ett annat exempel var att förbudspersonen vid flera tillfällen hade hotat skyddspersonen och hennes familj och fortsatte att kontakta henne trots att hon klargjort att hon inte ville ha någon relation med honom. I ett annat beslut angavs att parterna haft ett förhållande som nyligen avslutats och att förbudspersonen kontaktat skyddspersonen vid ett stort antal tillfällen trots att hon undanbett sig ytterligare kontakt. Han hade tidigare dömts för brott mot hennes frihet eller frid och även haft kontaktförbud gentemot henne. I ett beslut framgick att förbudspersonen även hade vidgått att han hade tagit sig in på skyddspersonens facebook-profil och där gjort ändringar som möjliggjort fler oönskade kontakter.

I några beslut angavs att förbudspersonen skickade sms och hörde av sig till skyddspersonen mot hans eller hennes vilja i en sådan omfattning att det kunde uppfattas som ett ofredande. I ett av besluten angavs även att förbudspersonen varit utanför skyddspersonens bostad och knackat på ett fönster. Det angavs också att förbudspersonen tidigare hade haft kontaktförbud mot en före detta sambo. I ett annat ärende framgick att förbudspersonen och skyddspersonen inte hade någon tidigare relation utan att de hade träffats av en händelse. Förbudspersonen hade därefter på ett enträget sätt kontaktat skyddspersonen via brev och personliga besök trots att hon uttryckt att hon inte ville ha något med förbudspersonen att göra.

I några beslut var motiveringen bl.a. knuten till hur tidigare kontaktförbud hade efterlevts. Som exempel kan nämnas att det i ett beslut angavs att förbudspersonen nyligen hade avtjänat ett fängelsestraff för överträdelse av kontaktförbud mot skyddspersonen och kort därefter tagit kontakt med skyddspersonen och hennes mamma. I ett annat beslut angavs att förbudspersonen var dömd för överträdelse av kontaktförbud mot skyddspersonen och även annan allvarlig våldsbrottslighet.

I ett beslut hade en pappa fått kontaktförbud gentemot sin son på grund av att han var misstänkt för olaga förföljelse av sonens mamma. Han hade tidigare

dömts för flera fall av olaga hot mot mamman. Av beslutet kom det även fram att han inte var misstänkt för brott mot sonen men att han hade fråntagits umgängesrätten med sin son och trots det vistats på dennes träningar.

I huvuddelen av de ärenden där det hade utfärdats kontaktförbud avseende gemensam bostad framgick skälen för kontaktförbuden i sig tydligt. Däremot var besluten att förbuden skulle avse den gemensamma bostaden inte motiverat på annat sätt än genom en hänvisning till den prövning som ska göras enligt lagtexten – skälen för ett sådant förbud väger väsentligt tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för förbudspersonen och skyddspersonen har förbundet sig att medverka till att förbudspersonen i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter (1 a § lagen om kontaktförbud). Besluten innehöll även en upplysning om att de inte hindrar förbudspersonen att genom tredje man få tillgång till sina personliga tillhörigheter.

I två ärenden hade det beslutats om utvidgat kontaktförbud och det var särskilt motiverat varför ordinärt kontaktförbud inte kunde antas vara tillräckligt (2 § första stycket lagen om kontaktförbud). I det ena fallet var kontaktförbudet utvidgat till de centrala delarna av en ort där skyddspersonen hade ett skyddat boende. Förbudspersonen hade brutit mot ett ordinärt kontaktförbud och bl.a. befunnit sig i trapphuset till det skyddade boendet. I det andra ärendet utvidgades ett kontaktförbud till att avse områdena kring skyddspersonens bostad och arbetsplats. Förbudspersonen hade tidigare dömts för brott mot skyddspersonen och hade trots avtjänat fängelsestraff återfallit i samma beteende; han hade bl.a. kontaktat både skyddspersonen och hennes mamma.

De beslut där skälen inte framgick tydligt

I drygt 30 procent av besluten framgick det inte tydligt av motiveringen på vilken grund kontaktförbud hade utfärdats.

I ett beslut återgavs endast lagtexten. I ett par beslut angavs endast att pågående utredning gav stöd åt ansökan eller att uppgifterna i utredningen motiverade ett kontaktförbud. I några beslut hade en mall använts utan någon individualisering, då det endast hade angetts att förbudspersonen dömts för brott mot närstående/våldsbrott/brott mot frihet eller frid. Det framgick alltså inte vilken eller vilka av de angivna förutsättningarna som var uppfyllda.

En vanligt förekommande motivering var att förbudspersonen tidigare hade dömts för våldsbrott eller brott mot frid eller frihet. I vissa beslut hade angetts att brotten hade riktats mot någon närstående, men endast i ett par fall framgick att det var mot skyddspersonen. I några beslut angavs endast att förbudspersonen tidigare var dömd för brott och att pågående utredning gav stöd åt ansökan. I ett beslut angavs även att förbudspersonen var häktad för misstänkt brottslighet. Det framgick dock inte närmare vilken brottslighet som avsågs. Det framgick t.ex. inte om det rörde sig om grov kvinnofridskränkning eller fridskränkning, som redan genom rubriceringen anger att det är fråga om

upprepad brottslighet i nära relationer. I ett ärende angavs att förbudspersonen tidigare hade gjort sig skyldig till våldsbrott, dock inte mot närstående, men att de nuvarande omständigheterna med tillräcklig styrka talade för att förbudspersonen nu gjort sig skyldig till brott mot skyddspersonen.

I ett antal beslut hade det visserligen anförts något mer än en hänvisning till tidigare brottslighet eller pågående utredning. Motiveringarna var dock inte sådana att de närmare skälen för kontaktförbudet framgick. I några fall angavs endast att förbudspersonen var misstänkt för olaga hot eller misshandel av skyddspersonen, dvs. det framgick inte att det var fråga om upprepad brottslighet. Ett beslut var motiverat med att den pågående utredningen gav stöd åt ansökan och att förbudspersonen, som hade missbruksproblem, hade uppträtt aggressivt mot skyddspersonen. Ytterligare exempel var att det angetts att förbudspersonens psykiska tillstånd motiverade ett kontaktförbud.

I några beslut om förlängning av kontaktförbud hänvisades endast till de skäl som hade anförts i det ursprungliga beslutet. Vid kontroll av grundbesluten var ett par av dessa inte heller motiverade på ett sådant sätt att det tydligt framgick av motiveringen på vilken grund kontaktförbud hade utfärdats.

Granskning i sak för att kontrollera grunderna för besluten

Vid en granskning av handlingarna i de ärenden där skälen inte framgick tydligt av besluten framkom att det i samtliga ärenden framstod som sakligt motiverat att utfärda kontaktförbud.

Beslut att inte bevilja kontaktförbud

Av i princip samtliga beslut att inte bevilja kontaktförbud framgick anledningen till det. De vanligaste motiveringarna var att omständigheterna inte var sådana att det var motiverat eller proportionerligt med kontaktförbud. Som exempel kan nämnas att utredningen endast avsåg lindriga brott eller enstaka händelser. I vissa fall var förbudspersonen inte misstänkt för brott mot skyddspersonen eller så fanns det endast vaga påståenden om brott.

En annan vanlig motivering var att det inte fanns någonting som tydde på att förbudspersonen skulle komma att kontakta, trakassera eller begå brott mot skyddspersonen. Det fanns också exempel på beslut där det angavs att förbudspersonen inte hade förföljt eller sökt upp skyddspersonen.

Upphävda kontaktförbud

Av samtliga beslut framgick anledningen till att kontaktförbudet hade upphävts. I huvuddelen av ärendena hade angetts att skyddsperson inte längre begärde kontaktförbud eller att han eller hon på eget initiativ hade tagit kontakt med förbudspersonen. I ett par fall angavs att brottsutredningen mot förbudspersonen hade lagts ned och att övriga omständigheter inte var sådana att de motiverade kontaktförbud.

Vid protokollet 2015-03-18

Maria Ulfsdotter Klang

Jag har tagit del av protokollet.

Det som framkommit föranleder för närvarande inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida. Jag avser dock att fortsätta granskningen av hur Åklagarmyndigheten motiverar beslut om kontaktförbud genom bl.a. ytterligare en eller flera inspektioner.

Cecilia Renfors